

ARVEPLANLEGGING

**Advokat
Thomas Benson**

Samfunn i endring

Eldre har mistet sparedyden

- Samfunnet er i endring, og de eldre følger opp de unges låneiver. Det er **ikke lenger en dyd å overlate gjeldfri bolig til sine barn eller barnebarn**, sier sjeføkonom og partner i NyAnalyse Terje Strøm til Nettavisen NA24.

LIVS- OG DØDSDISPOSISJON

Livsdisposisjon og dødsdisposisjon

Livsdisposisjoner: gi bort hele sin formue i levende live

- uten at det er i strid med arvelovens regler

Forfordele barn eller gi gaver til fremmede, organisasjoner m.v.:

- må ha «realitet» for giveren, mens giveren levde

Dødsdisposisjon: krav om testament

- avtale og gave som **verken** hadde eller var ment å ha realitet for arvelateren i hans eller hennes levetid.
- Dette gjelder blant annet gave fra en giver som **snart skal dø**, og som **vet det**

Livsdisposisjon: Per og Kari

- Per og Kari er 65 år og pensjonister.
- De har tre barn sammen, Espen, Anne og Kirsten.
- Per og Kari eier en enebolig i Bodø. De har også en hytte i Saltdal, som de kjøpte sammen på 80-tallet.
- I dag brukes hytta mest av barn og barnebarn, og særlig av **Espen** med familie.
- Per og Kari vil gjerne slippe ansvaret for hytta, samtidig som alle barna behandles likt. Ingen av barna har råd til å kjøpe hytta til markedspris.
- **Kan Per og Kari overføre hytta til Espen?**
- **Hva med Anne og Kirsten?**

Livsdisposisjon: Per og Kari

- Per og Kari kan overføre hytta til Espen vederlagsfritt.
- Verdien av gaven er *lik markedsverdien* av hytta
- Per og Kari har fått en megler til å anslå verdien ved et fritt salg. Det innebærer at hytta verdsettes til kr. 1 000 000.
- Per og Kari betinger seg bruksrett til hytta. Bruksretten tinglyses på skjøtet.
- Per og Kari setter opp et dokument, der de skriver at kr. 1 000 000 skal *avkortes* i den *endelige arven* til Espen, jf. arveloven § 75

Arveplanlegging: ikke gi bort alt

- Uforutsette ting kan oppstå
- Ene av ektefellene/samboerne dør, vil familiens månedlige *inntekt reduseres*.
- Hvor stor reduksjonen blir, vil bl.a. avhenge av om man har noen form for **etterlattepensjon**?
- Samtidig vil reduksjonen i de månedlige utgiftene sjelden utgjøre mye.

Arveplanlegging: ikke gi bort alt

- **Inntektssikring** er derfor en viktig del av arveplanleggingen.
- Oppgaver i hjemmet, og ellers i hverdagen, kunne bli vanskelig å få til for den som blir sittende **alene**.
- F.eks. vil det for den som har barn og som har jobbet mye, og plutselig blir alene, kunne bli nødvendig å skifte jobbe eller trappe ned på arbeidsmengden.

ARVEANALYSE

Fordeling av eiendeler ved død

God arveplanlegging:

- **oversikt** over fordelingen mellom ektefellene/samboerne
- **før** man en gang *skal dele boet* ved dødsfall

Ektefeller: likedeling

- med unntak av helt personlige eiendeler.

Viktig unntak: skjevedling:

- eiendeler man hadde med **inn** i ekteskapet,
- eller senere har **arvet** eller fått i **gave** fra andre enn ektefellen, skal holdes utenfor likedelingen.

Fordeling av eiendeler ved død

SÆREIE:

- Fordel at en oppretter særeie for eiendeler man ønsker skal holdes utenfor delingen, da dette er en *sikrere løsning*.
- Dette må gjøres i en ektepakt.
- Gaver og arv kan også gis som særeie, og dette gjøres i form av hhv. gavebrev eller testament.

Fordeling av eiendeler ved død

SAMBOERE: SAMBOEREAFTALE

- Eier og arver samboerens barn det samboeren har ervervet
- Viktig: inngå en **samboeravtale** som regulerer hvem som eier hva, og da særlig når det gjelder de store verdiene.
- Samboeravtalen bør angi **eierbrøk** for boligen, særlig for å sikre at ikke gjenlevende blir sittende igjen med mindre enn hva som var meningen.

Ektefellers arverett

BEHOLDER SIN DEL AV BOET

$\frac{1}{4}$ av boet:

- Barn, barnebarn eller oldebarn mv. (Livsarvinger)

$\frac{1}{2}$ av boet:

- Far/mor, søster/bror eller nevø/niese m.v.

Alt:

- Bare er fjernere slektsarvinger

Ektefellers arverett

Oppgave:

- Peder og Marte er **et barnløst ektepar**.
- De har en enebolig til en verdi av 8 millioner kroner som de har anskaffet i fellesskap etter ekteskapsinngåelsen.
- De eier 50% hver av boligen.
- Boligen er gjeldfri.
- Peder dør.

Hvordan kan Marte bli 100% eier av boligen?

Ektefellers arverett

- Hun må **bare** utbetale **2 millioner kroner** til Peders foreldre, eller hans søsken, hvis foreldrene er død.

Samboeres arverett

Felles barn:

- Har (eller har hatt eller venter)
- Arver kr. 474 400 (4G – 1. mai 2023)

Andre samboere:

- Arver **ingenting** om ikke det er opprettet **testament**.
- Dog: samboer med i de **siste fem årene** før dødsfallet, har rett til arv opp til **fire ganger folketrygdens grunnbeløp** ved arvefallet uten hensyn til livsarvingenes pliktdelsarv

Samboeres arverett

Oppgave:

- Roger og Trine er samboere, med **et felles barn** og **et særkullsbarn** hver, har kjøpt ny leilighet og bil.
- Alle barna er voksne.
- De eier 50% hver av eiendelene.

- Leilighetens verdi er 7 millioner. Boliglånet er på 4 millioner kroner og inkluderer også billån. De har ingen øvrig gjeld eller større verdier.

Trine dør. Roger ønsker å overta eiendelene. Hvordan?

Samboeres arverett

For å bli 100% eier må han overta boliglånet og utbetale arv til felles barn og avdødes særkullsbarn.

Boligen har en plussverdi på kr. 3 millioner.

- Trines del utgjør kr. 1 500 000
- Rogers arverett er kr. 474 480 (4G).

Roger må «betale» barna:

- $\text{kr. } 1\,500\,000 - 474\,480 = \text{kr. } 1\,025\,520$

TESTAMENT

Testament: livsarvinger

Testament: fordele arven annerledes

Barn, barnebarn eller oldebarn m.v.

- 2/3 av formuen
- Dog aldri større enn 15G (01.05.2023 - kr. 1 779 300)

KONTANTUTBETALING:

- En livsarving skal få pliktdelsarven utbetalt i **kontanter**.

BESTEMT EIENDEL:

- En livsarving har rett til å få arven utdelt som en **bestemt eiendel**, også om eiendelen er verd mer enn arvingens del av arven, forutsatt at **livsarvingen** betaler det **overskytende** til boet.

Testament: livsarvinger

SÆREIE

- Bestemme at arven skal være **særeie**
- Da får ikke **svigerdatter/svigersønn** arven din.

25 ÅR (RUSSEBUSS-BESTEMMELSEN)

- Når det må anses å være til det **beste for livsarvingen**
- Fastsette **begrensninger** for livsarvingens råderett over pliktdelsarven frem til livsarvingen **fyller 25 år**.
- **Avkastningen** av arven tilfaller uansett livsarvingen
- Forvaltes arven av «verge» eller «tillitsmann»

Testament: livsarvinger

Oppgave:

- Lars Holm og Marte Kirkerud er **samboere**
- De har hvert sitt særkullsbarn og et **rekkehus** til en verdi av **6 millioner kroner** og en ny **hytte** til en verdi av **4 millioner kroner**. De har et samlet lån på **2 million kroner**.
- Både Lars og Marte ønsker at den gjenlevende samboer i størst mulig utstrekning skal overta verdiene i boet?
- **Hvordan kan den gjenlevende samboerne best sikres?**

Testament: livsarvinger

Opprett et gjensidig testament:

- «Hvis en av oss dør, skal den gjenlevende arve alt denne eier, i den grad dette ikke strider mot avdødes livsarvingers rett til minste arv etter loven.»

Testament?

- Den gjenlevende samboeren overtar alt ved å utbetale **15 G** til særkullsbarnet.

Ikke testament?

- Den gjenlevende samboeren har kun rett til å beholde sin eierandel.
- Rekkehuset og hytta må eventuelt kjøpes ut av særkullsbarnet for **kr. 4 millioner kroner**.

Testament ektefelle

Arven til ektefeller kan reduseres i testament:

- Fått **kunnskap** om testamentet **før** arvelaterens død (gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle ektefellen om testamentet)
- Minstearv på 4G: Barn, barnebarn eller oldebarn mv..
- Minstearv på 6G: øvrige arvinger

Testament ektefelle

Oppgave:

- Peder Ås er en rik og barnløs forretningsmann, med **egen hotellkjede**.
- Han er god for milliarder. Han er formelt gift, men har også en kjæreste han tilbringer mye tid sammen med.
- Peder Ås ønsker å testamentere så mye som mulig til kjæresten som han er så glad i.

Hvor mye kan han testamentere?

Testament ektefelle

- Svar: så lenge han gir ektefellen beskjed, kan han testamentere alt men unntak av **kr. 711 720**
(6G – 01.05.2023)

Testament

FORMKRAV:

1. Et testament skal være skriftlig.
2. Testator skal underskrive dokumentet.
3. To vitner skal bevitne underskriften ved at testator skriver under dokumentet eller vedkjenner seg underskriften mens vitnene sammen eller hver for seg er til stede.
4. Vitnene skal vite at dokumentet skal være et testament, og de skal skrive under dokumentet mens testator er til stede
5. Testamentsvitnene bør opplyse om testator har opprettet testamentet av **fri vilje**, og om testator var ved **sans og samling**.

VIKTIG:

- Originalen av testamentet kan oppbevares i Salten- og Lofoten tingrett

FREMTIDSFULLMAKT

Fremtidsfullmakt

1. Fullmakt til en **fullmektig**, hvor fullmektigen gis rett til å representere deg og handle på dine vegne dersom du på grunn av **sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred**, ikke lengre er i stand til å ivareta egne interesser.
2. Fullmakten trer i kraft fra det tidspunkt din fysiske og/eller psykiske helse er så redusert at du **ikke kan ivareta egne interesser**.
3. Fullmektigen har rett til å innhente **legeerklæring** om din helsetilstand, for å godtgjøre at du er ute av stand til å ivareta dine interesser.
4. Fullmektigen skal ivareta **alle personlige og økonomiske forhold**.
5. Fullmektigen har **full råderett** over alle dine **eiendeler og formue**.
6. Fullmakten omfatter også rett til å gi sedvanlige **gaver**, samt foreta **forskudd på arv til dine barn**.
7. Fullmakt til å **selge/overdra/leie ut/disponere** rettslig over dine eiendommer og andre aktiva.

USKIFTE

Uskifte: Ektefeller

Hovedregel:

- Ektefeller kan velge å sitte i uskiftet bo, dvs. at man **venter med å dele arven** i dødsboet.
- Gjenlevende overtar da **alle eiendelene**, og kan (med enkelte begrensninger) opptre som eier.

Unntak:

- **Særkullsbarn** har imidlertid rett på sin arv, med mindre de ikke samtykker til uskifte.
- **Særeie**: ikke sitte i uskifte med, dersom det ikke var avtalt i ektepakt/testament, eller hvis arvingene samtykker.

Uskifte: Samboere

Felles barn:

- Felles bolig og innbo,
- Bil og fritidsbolig med innbo som tjente til felles bruk for samboerne

Ikke felles barn:

- ingen rett til uskifte

Uskifte: økonomisk riktig?

Ikke nødvendigvis være økonomisk riktig?

- senere kan bli aktuelt å skifte, vil det normalt lønne seg å gjøre det med en gang.
- alle egne verdier inn i uskifteboet, og det gjelder også livsforsikringer.
- verdistigning og nedbetaling av gjeld kan den summen de andre arvingene må løses ut med bli stor.

Uskifte: krav til skifte?

Nytt ekteskap?

- Skifte er et vilkår for å kunne inngå nytt ekteskap

Nytt samboerskap?

- arvingene krav på skifte: **minst to år**, eller man **venter barn** med den nye samboeren.

Bør skifte:

- økonomisk mulighet til det
- nytt ekteskap/samboerskap ikke kan utelukkes.

Disposisjonsretten i uskiftet bo

EN EIER:

- Gjenlevende ektefelle rår i levende live som **en eier** over **alt** som tilhører boet

IKKE: UTEN SAMTYKKE

- gi gaver som står i **misforhold til formuen i uskifteboet.**
- Dette gjelder også **gavesalg**
- «**Faresone**» i området **10 til 30 prosent** (HR-2022-02157-A)
- Kausjon fra gjenlevende kan ikke omstøtes

Rett til å kreve skifte

KREVE SKIFTE:

- Uskifteformuen: **klanderverdig** måte blir **vesentlig** redusert eller står i fare for å bli det

Klanderverdig:

- speulasjonsartede forretninger, vanskjøtsel av boet, **urimelig høyt forbruk**, gaver og gavesalg i stort omfang

Vesentlig:

- Reduksjon av uskifteformuen med **29 % tilstrekkelig** (LG-1992-747)

ARV OG SKATT

Arveavgift

- **Arveavgift** i Norge siden **1792-2014**.
- Stortinget vedtok å fjerne arveavgiften fra 1. januar 2014.

Skattemessige konsekvenser

Kontinuitetsprinsippet: historisk inngangsverdi

- Overtar arvelaters/givers inngangsverdi (kostpris):
gevinstoppgjør

Unntak fra kontinuitetsprinsippet:

- boliger, fritidseiendom, gårdsbruk og skogbruk
- Inngangsverdien: markedsverdien på
overdragelsestidspunktet
- Begrunnelsen: solgt skattefritt av arvelater
- for alminnelig gårdsbruk eller skogbruk: $\frac{3}{4}$ deler av eiendommens antatte salgsverdi.

Skattemessige konsekvenser

Marte Kirkerud har overtatt en boligeiendom fra hennes foreldre? Hvilken inngangsverdi får hun?

Skattemessige konsekvenser

Inngangsverdi: **markedsprisen ved overdragelsen** fordi den som etterlater seg arv/giver kunne solgt den skattefritt

Skattemessige konsekvenser

Peder Ås har overtatt en utleiebolig som foreldrene ikke kan selge skattefritt. Hva blir forholdet mellom skatt og arveavgift?

Arvelaters/givers inngangsverdi:

- «Kostpris» da foreldrene kjøpte eiendommen

Skattemessige konsekvenser

Peder Ås ønsker å overta en **aksjesparekonto** som faren hadde?

Overføringen kan gjøres uten skattlegging:

- Overføringen må skje med **skattemessig kontinuitet**.
- Innskudd overføres i samme forhold som overføring av verdier fra den avgivende kontoen.

OPPSUMMERING

Oppsummering og råd

- Ha et bevisst forhold til følgene av lovens arveregler
- Planlegg fordelingen dersom loven **ikke** gir det resultat du **ønsker**
- Vurder **avkortning** på arv og bruksretter til fast eiendom
- Vurder å opprette **testament/gjensidig testament/fremtidsfullmakt**

Kontaktopplysninger og annen relevant informasjon

Thomas Benson
advokat

angelladvokatfirma

thb@angelladvokatfirma.no

Telefon: + 47 99 27 67 37

Sjøgata 5, 4. etasje

Postboks 163, 8001 Bodø

Det gjøres oppmerksom på at informasjonen i denne presentasjonen bygger på regelverk og folketrygdens grunnbeløp gjeldende pr. 22.11.2023.

TAKK FOR MEG